

8. Platební bilance a její význam

Tato prezentace se zaměří na porozumění platební bilanci, její roli v ekonomice a význam pro Českou republiku. Prozkoumáme její strukturu, složení a způsob její analýzy.

by **Matěj Sehnal**

Definice platební bilance

Platební bilance zahraničního obchodu

1. Platební bilance je **statistický výkaz**, který zachycuje ekonomické transakce mezi rezidenty určité země a zbytkem světa za dané období.
2. Transakce jsou v platební bilanci vyjádřeny **v peněžní formě**, tj. v devizových tocích.

Záznam veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty určité země za určité sledované období.

- ekonomické transakce = reálné (statky a služby) × finanční (finanční aktiva)
- rezidenti = obyvatelé ČR, mají zde svůj "zájem" — majetek, příjem, rodina,...; též obchodní společnosti,...

Obsah platební bilance

Platební bilance zachycuje **export a import zboží a služeb** mezi danou zemí a zahraničím.

Dále eviduje **zahraniční investice**, ať už **přímé** či **portfoliové**, a **mezinárodní dary a transfery**.

Tyto transakce jsou vyjádřeny v **peněžní formě**, což umožňuje sledovat **finanční toky** mezi **rezidenty a nerezidenty**.

Význam platební bilance

Mezinárodní ekonomické vazby

Platební bilance vypovídá o mezinárodních ekonomických vazbách dané země, ilustruje finanční toky přes její hranice.

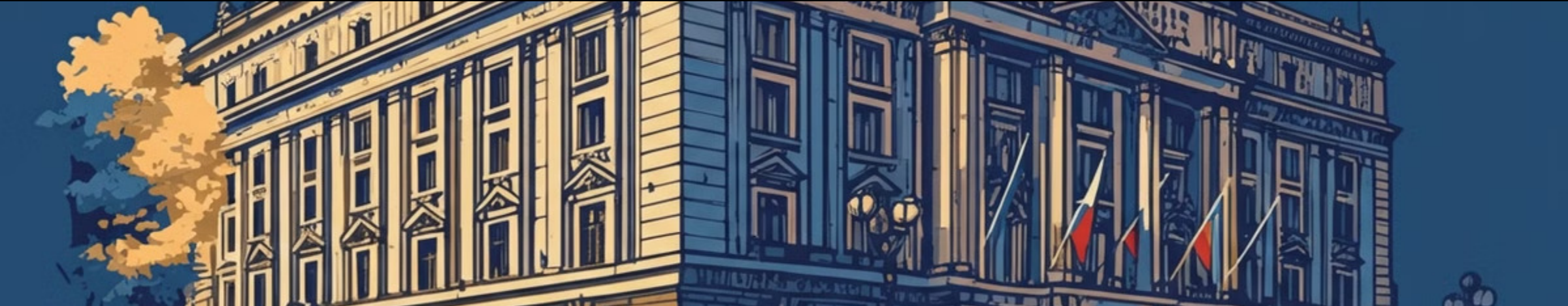
Nastavení hospodářské politiky

Sledování platební bilance je nezbytné pro nastavení hospodářské politiky a posouzení vnější rovnováhy ekonomiky.

Indikátor silných a slabých stránek

Struktura a saldo platební bilance signalizují silné a slabé stránky ekonomiky v mezinárodním obchodu a investicích.

Role Česká národní banka

Česká národní banka zodpovídá za sestavování a publikování **platební bilance ČR**. ČNB při tvorbě platební bilance **dodržuje pravidla stanovená Mezinárodním měnovým fondem**. Platební bilance je publikována **v národní měně (Kč), ale i ve světových měnách (EUR, USD)**. Platební bilance je důležitým **podkladem pro tvorbu hospodářské politiky České republiky**.

Vertikální struktura platební bilance

Princip podvojného účetnictví

Platební bilance je sestavována na základě principů podvojného účetnictví.

Kreditní a debetní položky

Každá transakce má dvě protikladné položky - kreditní a debetní.

Příliv devizových prostředků

Kreditní položky vyjadřují příliv devizových prostředků do dané země.

Odliv devizových prostředků

Debetní položky naopak zachycují odliv devizových prostředků ze země.

Položky kreditní a debetní

Kreditní položky vyjadřují příliv devizových prostředků do ekonomiky, jako je export zboží a služeb nebo příliv kapitálu.

Debetní položky naopak zachycují odliv devizových prostředků, např. import zboží a služeb nebo zvýšení devizových rezerv.

Příliv devizových prostředků = příjem zahraniční měny = snížení poptávky po devizách (přijde jich ze zahraničí dost)

Odliv devizových prostředků = výdej zahraniční měny = zvýšení poptávky po devizách (platíme v Kč za import, ale nejprve poptáváme cizí měnu)

KREDITNÍ OPERACE (+)	DEBETNÍ OPERACE (-)
Export zboží	Import zboží
Export služeb	Import služeb
Příliv výnosů	Odliv výnosů
Příliv převodů	Odliv převodů
Příliv kapitálu	
SNÍŽENÍ DEVIZOVÝCH REZERV	ZVÝŠENÍ DEVIZOVÝCH REZERV

Horizontální struktura platební bilance

1

Běžný účet

1. Obchodní bilance — vývoz a dovoz zboží
2. Bilance služeb — vývoz a dovoz služeb
3. Bilance výnosů — příjmy a jiné kompenzace tuzemcům ze zaměstnání v zahraničí v naší zemi, P/V související se zahr. investicemi,
4. Bilance běžných převodů — nevedou ke vzniku Záv. /Pohl.

2

Kapitálový účet

Eviduje příjmy ze strukturálních a jiných fondů EU a kapitálové transfery.

3

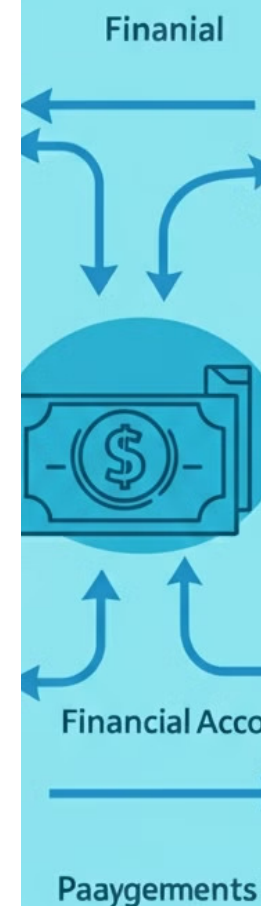
Finanční účet = druhá nejvýznamnější součást PB = kapitál přes hranice

Zaznamenává přímé investice, portfoliové investice, finanční deriváty a ostatní investice.

4

Účet chyb a opomenutí

Zachycuje rozdíly způsobené nedokonalostmi ve sběru dat.

1. Běžný účet

Obchodní bilance

Zachycuje rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží.

Vývoz automobilů do zahraničí (+); Dovoz elektroniky ze zahraničí (—)

Bilance služeb

Zaznamenává přebytky či schodky z obchodu se službami, jako jsou cestovní ruch, doprava či licence.

Česká firma poskytne IT služby zahraniční společnosti (+); Češi cestují do zahraničí (—)

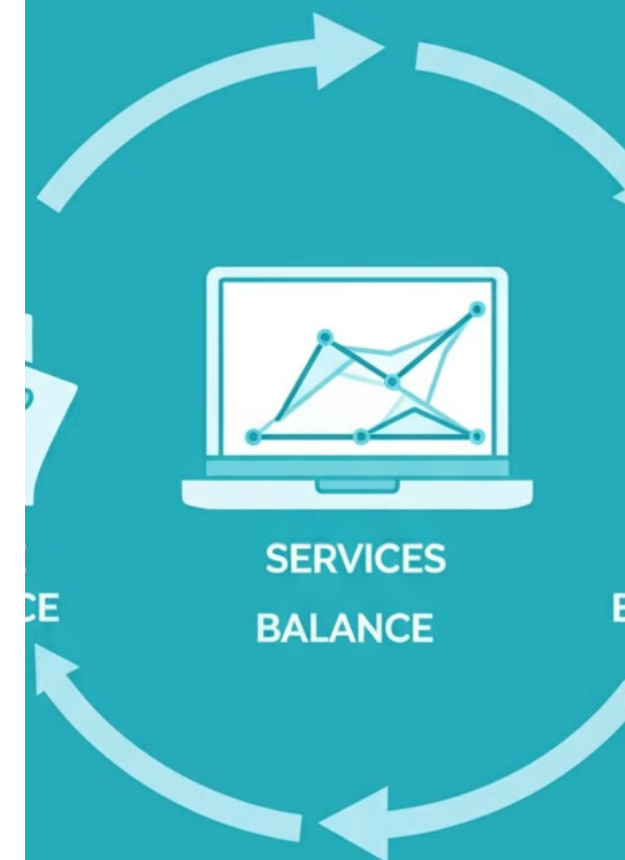
Bilance výnosů

Eviduje příjmy a výdaje spojené s majetkem, investicemi a prací v zahraničí.

Český občan pracuje v zahraničí a posílá si domů mzdu (+); Zahr. investor dividenda (—)

BALANCE OF PAYMENTS

CURRENT ACCOUNT

SERVICES
BALANCE

CURRENT BACOUNT

- Nákup emisních povolenek v zahraničí (—).*

3. Finanční účet

1. Přímé zahraniční investice = více než 10 % (podíl na investici)
Zahraniční finanční skupina (KBC Group) koupí 100 % akcií ČSOB (+).
2. Portfoliové investice = do 10 % (podíl na investici)
Český Franta si koupí 1 akcii Tesly přes e-Brokera Fio banky (—).

Tesla Inc (TSLA)

248.98 ↓ -0.87 (-0.35%) USD | NASDAQ | Nov 01, 16:00 249.28 ↑ +0.30 (+0.12%) After-Hours: 20:00

Quote Performance Key Stats Financials Estimates News Events Y-Rating Valuation Multichart

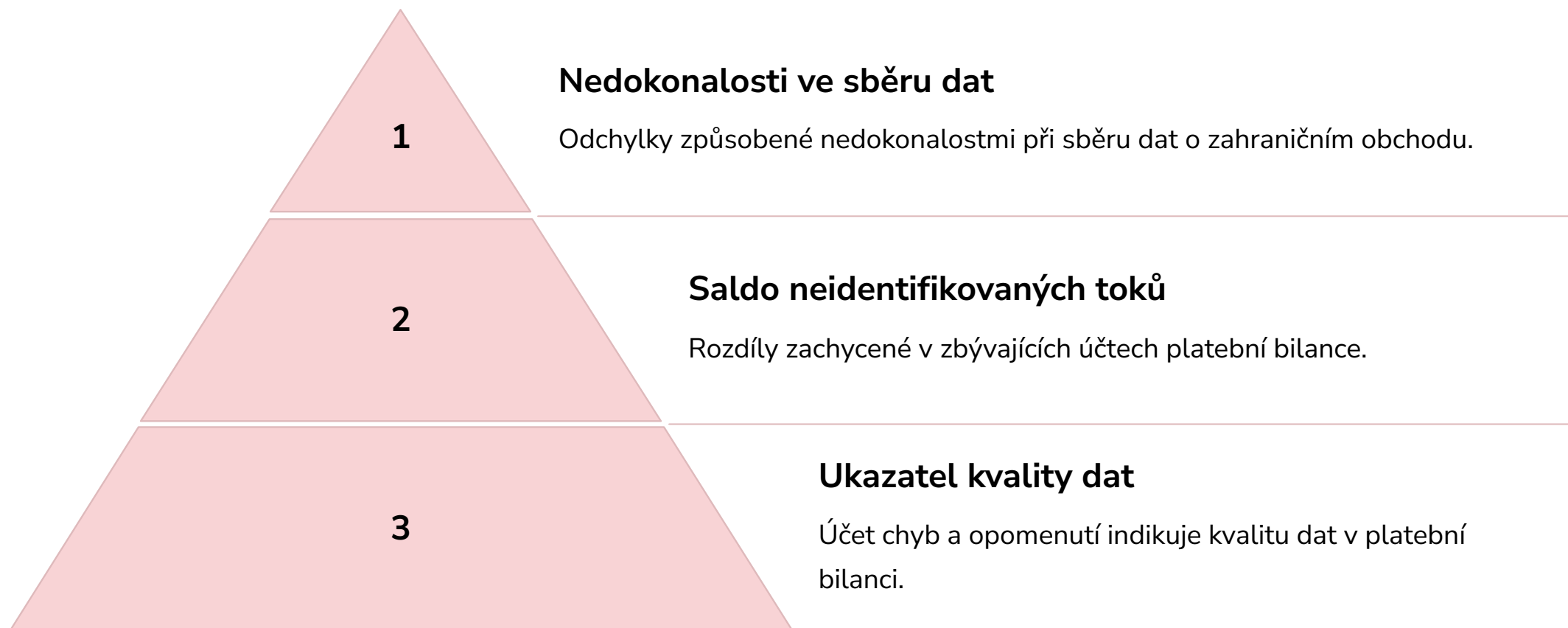
Tesla Shares Outstanding: 3.210B for Oct. 18, 2024

3. Ostatní investice

Další příklad: Česká firma investuje do zahraniční položky (—); zahraniční investoři nakoupí české akcie (+)

4. Účet chyb a opomenutí

Nesrovnalosti vzniklé při měření a zaznamenávání transakcí. Slouží k vyrovnaní platební bilance, aby se obě strany rovnaly.

5. Devizové rezervy

Devizové rezervy centrální banky

představují zahraniční aktiva, která lze snadno mobilizovat jako zdroj financování platební nerovnováhy.

Centrální banka drží rezervy především ve formě **vkladů u zahraničních bank, poskytnutých úvěrů, pokladničních poukázek a vládních dluhopisů v cizích měnách.**

Výše devizových rezerv ovlivňuje schopnost ČNB regulovat výkyvy kurzu domácí měny a financovat vnější nerovnováhu.

ČNB nakoupí zahraniční měnu za účelem posílení kurzu koruny (—)

Salda platební bilance

Jednotlivá salda platební bilance poskytují důležité informace o **vnější ekonomické rovnováze země** a jejích **silných a slabých stránkách** v mezinárodních ekonomických aktivitách.

Analýza těchto sald umožňuje zodpovědět otázky, **zda země vykazuje přebytek nebo deficit, zda je její ekonomika dostatečně konkurenceschopná a finančně stabilní.**

Saldo obchodní bilance, slado výkonové bilance, saldo běžného účtu, saldo základní bilance, saldo maximální likvidity (úplné saldo platební bilance).

Platební bilance je vždy vyrovnaná. Dlouhodobě nemožné, aby si občané jedné země kupovali více zboží a služeb než kolik poskytnou (ani žádná soukromá osoba nebo firma). Exportní přebytky některých zemí = jiné země více dovážejí.

Zajištění rovnováhy: cla, kvóty, znehodnocení měny (importovaná inflace) = exporty levnější, importy dražší, přímé subvencování (podpora výroby) některého exportního zboží. Zásah do preferencí spotřebitele...

Běžné saldo a saldo výkonové bilance

- **Saldo obchodní bilance** zachycuje rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží, a odráží tak mezinárodní konkurenceschopnost dané ekonomiky.
- **Saldo výkonové bilance** zahrnuje obchodní bilanci a bilanci služeb, a ukazuje tak čistou produkci pro zahraniční trhy. (= NX)
- **Saldo běžného účtu** je souhrnným ukazatelem vzájemných ekonomických transakcí rezidentů s nerezidenty a signalizuje vnější rovnováhu ekonomiky.

$CAB = \text{current account balance} = (X - M) + NY + NCT$, kde

$X - M = \text{výkonová bilance} = NX$,

$NY = \text{bilance prvotních důchodů (bilance výnosů)}$

$NCT = \text{bilance druhotných důchodů (bilance výnosů)}$

Vyrovnanost platební bilance

Dlouhodobá vyrovnanost

Platební bilance musí být dlouhodobě vyrovnaná, protože nelze trvale spotřebovat více, než se vyrobí a vyveze.

Nástroje pro vyrovnaní

Nástroje pro nastolení rovnováhy zahrnují zavedení restriktivních opatření obchodu, znehodnocení měny nebo použití nástrojů devizové politiky centrální banky.

Subvencování výroby

Subvencování výroby exportního zboží je další možností, jak podpořit vyrovnanost platební bilance, i když s řadou výhod a nevýhod.

Nástroje platební rovnováhy

3

Rizika

Zavedení restriktivních opatření jako cla a kvóty může vystavit zemi riziku odvety.

?

Inflace

Znehodnocení domácí měny vede k importované inflaci.

X

Variabilita

Devizová politika centrální banky může regulovat výkyvy kurzu měny.

Subvencování výroby exportního zboží

Přímá podpora exportu ze strany státu může pomoci **zvýšit konkurenceschopnost** domácích producentů na zahraničních trzích.

Nicméně tato opatření mají i svá **negativa**, jako **narušení tržních mechanismů** a **snížení motivace ke zvyšování efektivity výroby**.

Deficit a přebytek

1

Deficit běžného účtu

Deficit běžného účtu ukazuje, že daná země více spotřebovává, než vyrábí a vyváží.

2

Přebytek finančního účtu

Přebytek finančního účtu značí, že daná země akumuluje zahraniční aktiva a poskytuje úvěry ostatním zemím.

3

Financování deficitu

Schodek běžného účtu financuje přebytkem kapitálového a finančního účtu, což odpovídá principu jejich bilančního propojení.

4

Aktivní bilance

Aktivní bilance znamená, že přebytky v některých účtech převyšují schodky v jiných, což svědčí o vnější rovnováze země.

Aktivní a pasivní bilance

- **Aktivní bilance** znamená, že příjmy dané země ze zahraničí převyšují výdaje, což indikuje **přebytek platební bilance**.
- **Pasivní bilance** naopak značí, že výdaje do zahraničí jsou větší než příjmy, což vede k **deficitu platební bilance**.
- V pasivní bilanci **nejsou záporná čísla nutná**, stačí, když výdaje převyšují příjmy.
- **Aktivní saldo** ukazuje na **mezinárodní konkurenceschopnost ekonomiky a akumulaci zahraničních aktiv**, pasivní signalizuje **závislost na zahraničním financování**.

Vývoj platební bilance v ČR

1

Pravidelná publikace

ČNB pravidelně publikuje data o měsíční, čtvrtletní a roční platební bilanci, která umožňuje sledovat vývoj zapojení české ekonomiky do mezinárodních ekonomických vztahů.

2

K nalezení zde:

 www.cnb.cz

Vývoj platební bilance – komentář - Česká náro...

Spolu s výsledky platební bilance za druhé čtvrtletí 2024 jsou zveřejněny aktualizované údaje za první čtvrtletí...

Bolansce on payments

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

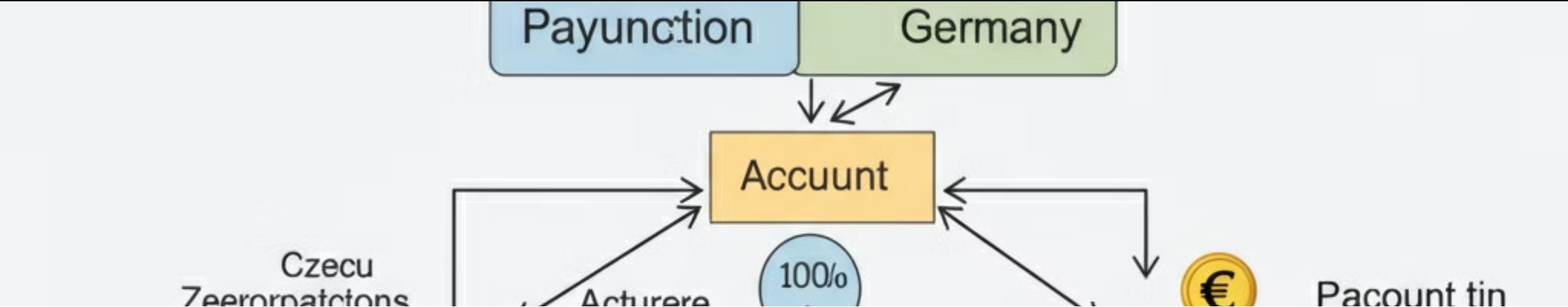
Účetní vyrovnaní platební bilance

Běžný účet	Finanční účet	Devizové rezervy
KZ = 800	KZ = — 350	— 450

Zvýšení devizových rezerv se zapisuje v PB s minusem !!!

Interpretace:

- čistý export (zboží a služeb) byl vyšší o 800 = máme v peněžence 800 peněz cizí měny.
- finanční účet v deficitu, dlužíme (zaplatili jsme) 350 peněz cizí měny.
- celkem nám tak v peněžence přibylo "v čistém" 450 peněz cizí měny
- A ZAPISUJEME S MINUSEM!!! Aby PB zůstala vyrovnaná.
- Představte si to takto: Česká PB je vyjádřena v Kč. Zvýšení devizových rezerv s minusem = cizí měny vyjádřené v Kč (stejně jako jakákoliv jiná aktiva jsou i cizí měny přepočítány na Kč). Přírůstek devizových rezerv nutně znamená jejich výměnu v tu ránu za Kč = stav Kč se sníží.

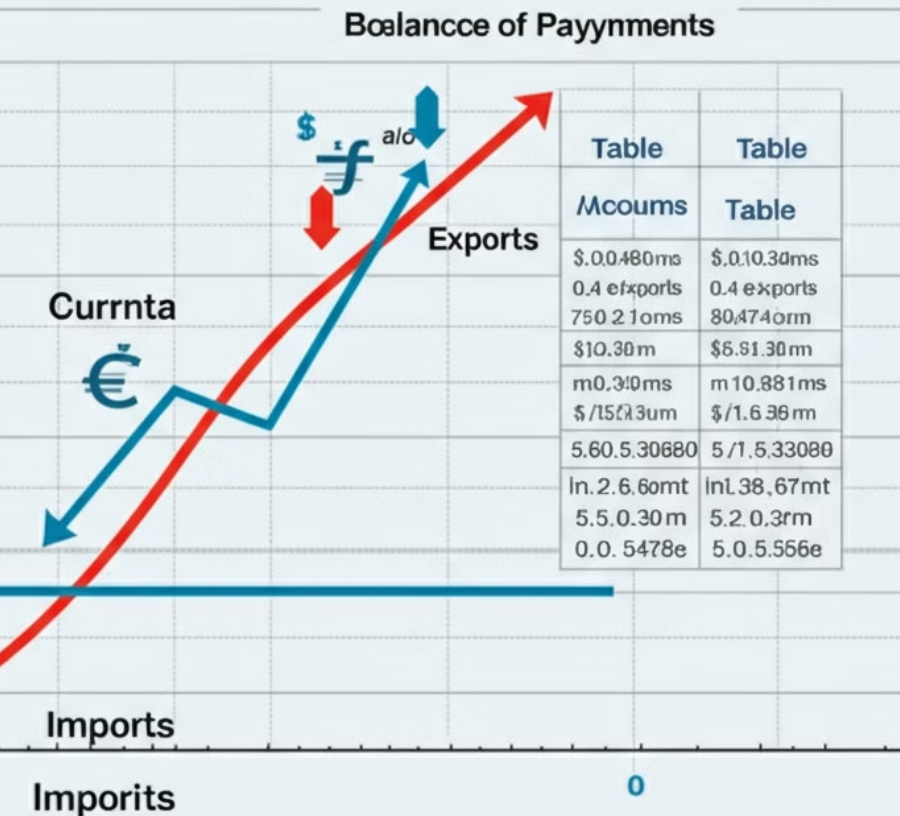

Dvojitý zápis

1. Česká firma vyveze automobil do cizí země. Zápis: EXPORT — BĚŽNÝ ÚČET (+)
2. Cizí země (protějšší firma odtamtud) zaplatí za automobil v devizách. Zápis: FINANČNÍ ÚČET (—)

→ Česká firma "začala" mít zahraniční měnu (např. na zahraničním bankovním účtu).

- ✓ Podvojnost platí i zde.
- ✓ Platební bilance je úspěšně vyrovnána.

Spojitosť běžný účet — kurz

- 1 € / 20 Kč; depreciace o 25 % → 1 € / 25 Kč, za jedno € musím dát více Kč = depreciace, (0,05 → 0,04 = oslabení kurzu)
- zahraničí stojí více o 25 %, Češi tak demotivováni od nákupů v zahraničí, import klesá.
- Export roste = při stejné € ceně dostáváme více Kč
- DEPRECIACE MĚNOVÉHO KURZU ==> ZVÝŠENÍ EXPORTU